

МІСЦЕ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТВА У ПРОЦЕСІ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ АДАПТАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Наталія Німенко

викладач кафедри мовної підготовки іноземних громадян

Сумського державного університету

(40007, Суми, вул. Римського-Корсакова, 2);

e-mail: n.nimenko@drl.sumdu.edu.ua;

orcid: <https://orcid.org/0000-0002-8506-3187>

У статті розглянуто особливості соціокультурної адаптації іноземних здобувачів вищої освіти. Актуальність дослідження пов'язана зі значним потоком освітніх мігрантів в Україну. Більшість із них відчуває культурний шок через невідповідність уявного і реального життя в іншомовній країні з відмінною від власної історією, культурою, побутом та традиціями. Їхня соціалізація і мовна підготовка – невід'ємні складники адаптації в іншомовному освітньому й соціокультурному середовищі, процесу особистісного зростання. Метою дослідження є визначення ролі лінгвокраїнознавства у процесі соціокультурної адаптації іноземних студентів в іншомовному середовищі та формуванні особистісних цінностей. Схарактеризовано особливості формування комунікативної і соціокультурної компетентності у процесі вивчення української мови як іноземної. Розглянуто доцільність використання джерел, що розкривають еволюцію суспільства та культури країни у регіональному вимірі. Знання про регіон чи місто, де навчаються іноземці, допомагають їм краще орієнтуватися в малознайомих місцях. Визначено роль і місце лінгвокраїнознавчої компетентності у процесі соціокультурної адаптації. Підкреслено, що вивчення іншомовними студентами краєзнавчих матеріалів повинно супроводжуватися наочними показами зразків матеріальної та духовної культури. Доцільно проводити тематичні екскурсії (реальні та віртуальні), круглі столи, конкурси, ділові ігри, конференції. Акцентовано увагу на важливості залучення іноземних студентів до актуальних комунікативних ситуацій, що дозволяє їм швидше та якісніше запам'ятати лексику і граматику української мови. Доведено, що вивчення історії та культури іншого народу засобами мови навчання (української) сприяє формуванню не лише комунікативної компетентності, а й різнобічно розвиненої особистості. Розуміння відмінностей історичного процесу, культурного та соціально-економічного розвитку окремих країн і народів сприяє формуванню в

©Німенко Н. 2022

іноземних студентів основ гуманізму та толерантності. Процес адаптації в новому іншомовному середовищі сприяє усвідомленню і власної ідентичності.

***Ключові слова:** іноземні здобувачі вищої освіти, комунікативна компетентність, лінгвокраїнознавство, соціокультурна адаптація.*

Постановка проблеми. В умовах загальної глобалізації та інтеграції поширеним явищем стали міграційні процеси, які вплинули, у тому числі, й на формування глобального освітнього середовища. Молодь отримала можливість обирати не лише майбутню професію, але й країну для навчання. Це, з одного боку, відкрило широкі перспективи для реалізації власних амбіцій, з іншого – виявило цілий комплекс проблем і питань, пов'язаних із психологічною, економічною, соціокультурною, побутовою адаптацією. Особливо, якщо мова йде про іншомовні країни. Тож, вивчення державної мови країни тимчасового проживання набуває нового смислу і покликане задовольнити цілий комплекс потреб особистості.

Протягом останніх десятиліть Україна посідає гідне місце серед країн, які надають освітні послуги іноземним громадянам. Вивчення української мови для них є однією з умов адаптації та активного співіснування в межах нового культурно-освітнього простору. Рівень володіння мовою, вміння використовувати її для отримання необхідної інформації, для спілкування у будь-яких ситуаціях безпосередньо впливають на якість життя іноземних студентів. Вивчення української мови як іноземної сприяє формуванню не лише україномовної комунікативної компетентності, а й загальнолюдських цінностей, що базуються на принципах гуманності, толерантності у ставленні до інших народів, культур, традицій, релігій. Формування соціокультурної компетентності є важливим та невід'ємним складником мовної підготовки та адаптації іноземних громадян. Тому необхідно урізноманітнювати та вдосконалювати форми і методи навчання, створювати відповідне мовне середовище для практичного застосування здобутих знань та навичок як на заняттях з української мови, так і у повсякденному житті.

Аналіз останніх досліджень. Актуальність проблеми адаптації іноземних студентів у новому освітньому та соціокультурному середовищі засобами мовної підготовки підтверджена

публікаціями науковців як філологічних спеціальностей, так і суміжних дисциплін.

Питання соціальної адаптації іноземних здобувачів вищої освіти піднімали О. Бардіна-Віж'є, О. Білик, О. Бондаренко, Є. Головаха, Т. Довгодько, О. Іваноньків, Л. Іванченко, Л. Левицька, Н. Мукач, Н. Смолікевич. Формування комунікативної компетентності досліджували О. Бігич, Н. Бориско, О. Вдовіна, О. Коротун, І. Кочан, З. Мацюк, Н. Ушакова. Дослідженню взаємозв'язків мови та культури присвятили свої праці В. Воробйов, В. Гумбольдт, Г. Заньковська, В. Маслово, О. Потебня, М. Русанівський. Лінгвокультурні дослідження в контексті викладання іноземних мов проводили А. Бронська, Ю. Галка, О. Клімкін, М. Редьква, О. Самусенко. Роль лінгвокраїнознавства у процесі вивчення іноземної мови і соціальної адаптації досліджували В. Зевако, І. Кушнір, Т. Лещенко, І. Самойленко, О. Тростинська, Н. Ушакова. Методи навчання мови освітніх мігрантів аналізували З. Клічнікова, Н. Ушакова, С. Фоломкіна. Аудіовізуальні технології досліджували Н. Бориско, А. Вербицький, В. Далінгер, О. Зубченко, Т. Леонтєва, В. Прокоф'єва, Н. Резник, І. Щербакова, Є. Щукіна.

Мета статті: визначити роль лінгвокраїнознавства у процесі соціокультурної адаптації здобувачів вищої освіти в іншомовному середовищі та формуванні особистісних цінностей. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**: розкрити особливості формування в іноземних студентів комунікативної та соціокультурної компетентностей; визначити доцільність використання краєзнавчих матеріалів у процесі вивчення української мови як іноземної для полегшення соціокультурної адаптації; актуалізувати значення лінгвокраїнознавства для формування різнобічно розвиненої особистості.

Виклад основного матеріалу. Процес підготовки іноземних здобувачів вищої освіти в Україні передбачає багаторівневі підходи, які поєднують вивчення фахових дисциплін та української мови як іноземної. Якщо викладачі профільних дисциплін зосереджують свою увагу переважно на формуванні у студентів професійних компетентностей, то навчання української мови передбачає вирішення цілого комплексу питань,

пов'язаних із проблемами соціальної адаптації, міжкультурної комунікації, професійного вдосконалення, особистісного розвитку.

Адаптація – це пристосування організму, особистості або групи до нових умов. Вона відбувається послідовно та поетапно і досліджується на різних рівнях: психофізіологічному, навчально-пізнавальному, соціокультурному. Під соціокультурною адаптацією іноземних студентів слід розуміти процес взаємодії особистості та соціального середовища, засвоєння основних норм і цінностей суспільства, пристосування до нових умов життя. Мовна адаптація є важливою умовою цього процесу.

Тож, головним завданням української мови як навчальної дисципліни є формування у студентів іншомовної комунікативної компетентності, яка, у свою чергу, містить мовну (лінгвістичну), мовленнєву (комунікативну) та соціокультурну (країнознавчу та лінгвокраїнознавчу) компетенції. Усі складники тісно взаємопов'язані і виконують певні завдання.

Мовна компетенція передбачає вивчення студентами системи мови, знання її основних конструкцій, володіння способами практичного використання здобутих знань. Мовленнєва компетенція реалізується через розуміння студентами чужих і створення власних висловлювань відповідно до поставленої мети, завдань та конкретних ситуації, вироблення у них умінь і навичок успішної комунікації. Відбувається мовленнєва адаптація, яка допомагає інофонам позбутися психологічних, мовних перешкод, сприяє активізації мовленнєвих навичок [1: 250].

Соціокультурна компетенція – це сукупність знань про країну тимчасового проживання, національно-культурні особливості соціальної та мовленнєвої поведінки носіїв мови, здатність послуговуватися отриманими знаннями у процесі спілкування з урахуванням звичаїв, правил і стереотипів поведінки та соціальних умов країни перебування [1: 286]. Соціокультурна компетенція формується через оволодіння певним обсягом інформації про народ, мова якого вивчається, його історію, культуру, традиції [2: 108]. Інформація такого змісту для людини, яка вперше знайомиться з новою країною, допоможе швидше адаптуватися до нових реалій, розпочати міжкультурну комунікацію, уникнути непорозумінь релігійного, соціально-економічного, побутового характеру, знайти своє місце у полікультурному просторі та зберегти власну ідентичність.

Соціокультурна компетентність дає змогу іноземному студентові відчувати себе суб'єктом комунікативного процесу і почуватися комфортно в різних обставинах та ситуаціях; мати широкий світогляд, сформований на принципах рівноправності, толерантності, поваги до відмінностей країн і народів в усіх їхніх проявах; розуміти закономірності розвитку культури як процесу створення, збереження й передачі загальнолюдських цінностей; вивчати та зіставляти духовні цінності, історію, культуру, звичаї та традиції свого й інших народів; уміти правильно, доцільно і влучно висловлювати та відстоювати власну думку.

Мова як одна з ознак нації відображає менталітет народу і слугує основною формою вираження та існування національної культури. Тож, її вивчення потребує залучення інформації про країну, її культуру, історію, традиції та звичаї. Взаємозв'язки мови і культури, мови і суспільства, мови та історії досліджуються науковцями в межах лінгвістики, соціології, соціолінгвістики, психології, історії та ін. На перетині кількох наук з'явилися лінгвокультурологія та лінгвокраїнознавство.

Лінгвокультурологія вивчає взаємозв'язок і взаємодію культури і мови в процесі їх функціонування. На думку Г. Заньковської, «лінгвокультурологія – це цілісна лінгвістична і культурологічна дисципліна, що об'єднує багато суміжних наук з метою вивчення культурної спадщини народу, що закріпилася в його мові» [4: 37]. В. Воробйов уважає, що лінгвокультурологія є теоретичною базою лінгвокраїнознавства, яке, у свою чергу, виникло як методична дисципліна у зв'язку із задачами міжкультурної комунікації та має більш прикладний характер [4: 37]. Досліджуючи мову крізь призму культури, лінгвокультурологія та лінгвокраїнознавство покликані формувати комунікативні компетенції під час спілкування іноземних студентів із носіями культурних традицій через адекватне розуміння мовленнєвих дій і тексту. Під час навчання студент одночасно вивчає мову і отримує інформацію про історико-культурні особливості країни і «...в цьому поєднанні іноземна мова стає дзеркалом соціального і культурного життя людей, для яких ця мова є рідною» [3: 61]. Це сприяє формуванню країнознавчої та лінгвокраїнознавчої компетенцій.

Країнознавча компетенція передбачає знання студентів з історії, географії, державного устрою, особливостей побуту, традицій та звичаїв країни, мова якої вивчається.

Лінгвокраїнознавча компетенція формується через засвоєння студентами особливостей мовленнєвої та немовленнєвої поведінки носіїв мови у певних ситуаціях спілкування і передбачає формування системи уявлень про національно-культурні особливості країни, що дозволяє виокремлювати в мовних одиницях країнознавчу чи культурологічну інформацію, асоціювати з мовною одиницею ту ж інформацію, що й носії мови, повноцінно спілкуватися в іншомовному середовищі. Лінгвокультура, як зазначає Н. Ушакова, – це «культура, втілена і закріплена у знаках мови, явлена нам у мові та через мову» [10: 120].

Лінгвокраїнознавство як аспект викладання іноземних мов та галузь лінгвістики має свій власний предмет вивчення. Однією з центральних категорій лінгвокраїнознавства є фонові знання – знання про навколишній світ, якими володіє носій мови та культури. Лінгвокраїнознавство вивчає слово як культурно-історичне явище; як образ, створений на національному підґрунті, зрозумілий усім носіям цієї культури та мови; як окрему одиницю мови, що концентрує інформацію, зрозумілу для масового та індивідуального сприйняття. Під час вивчення тем з лінгвокраїнознавчою складовою іноземні студенти опановують різні рівні мовної системи: слово, словосполучення (фразеологізм), речення (паремія) [10: 125].

Протягом останніх років особливої популярності набула концепція навчання української мови як іноземної з урахуванням регіональних особливостей. До таких відносять комплекс лінгвокраїнознавчої інформації, пов'язаний із місцем проживання (в межах міста чи регіону) іноземного здобувача вищої освіти на момент засвоєння української мови. Організація навчальної діяльності на засадах краєзнавства і міжкультурна комунікація будуть більш ефективними за наявності відповідного культурного фону – спілкування з носіями мови і залучення інформації про історію, культуру, традиції країни тимчасового проживання. Засвоєння такого роду знань (разом із навичками вживати і розуміти лексичні одиниці культурно-краєзнавчого характеру та вміннями використовувати культурно-краєзнавчу інформацію у процесі спілкування) складає краєзнавчу компетенцію.

Мета вивчення краєзнавчого матеріалу засобами мови навчання передбачає: формування принципів толерантності

у мультикультурному середовищі; підвищення рівня соціокультурної адаптації шляхом ознайомлення з різними аспектами історичного минулого краю; набуття студентами предметних компетенцій на основі засвоєння знань про фізико-географічні, соціально-економічні та історико-культурні умови розвитку регіону тимчасового проживання як складової частини території України; узагальнення і систематизацію знань шляхом використання краєзнавчого підходу, що сприяє, зокрема, і фаховій підготовці.

Грунтовно досліджуючи різні аспекти історичної науки, П. Тронько дійшов висновку, що краєзнавство – це комплексне, наукове і всебічне вивчення певної території; популяризація і використання цього пізнання з метою наближення життя до науки; засіб навчання і виховання національно свідомих громадян [9: 19]. Іншими словами, краєзнавство – це збирання, накопичення і популяризація відомостей про певну територію з різних точок зору: географії, геології, метеорології, рослинного і тваринного світу, населення, господарства, історії, культури, етнографії тощо.

Запровадження краєзнавчих підходів до вивчення української мови як іноземної дає змогу продемонструвати широкий спектр світоглядних засад, які сприяють соціалізації особистості у мультикультурному середовищі. Головне призначення краєзнавчого принципу полягає в тому, щоб дати можливість студентам-іноземцям у незнайомій місцевості, на новій для них території спостерігати і розуміти дійсність у взаємозв'язку її окремих компонентів і результати цих спостережень використовувати у повсякденному житті, під час спілкування з носіями іншої культури і традицій.

У процесі соціальної інтеграції студентів-іноземців важливу роль відіграють, зокрема, принцип наочності та краєзнавчий принцип. Найдоступнішою наочністю є краєзнавчий матеріал. Головним джерелом знань у даному контексті є краєзнавчі об'єкти, які умовно можна поділити на такі групи: адміністративно-територіальні (країна, область, населений пункт); економічні (суб'єкти господарської діяльності); історичні (пам'ятки, заповідники, пам'ятки природи); культурно-мистецькі (театри, музеї, бібліотеки, навчальні заклади); природні (форми рельєфу, водойми, корисні копалини, рослини і тварини) [6].

На початковому етапі адаптації перед іноземними студентами постає питання орієнтації в межах міста, де вони проходять навчання. Особливо актуально це для студентів медичних спеціальностей, навчальні аудиторії та клінічні бази яких знаходяться на значній відстані. Тому в процесі викладання української мови як іноземної велика увага приділяється топонімам: назвам населених пунктів, річок, вулиць, внутрішньоміських об'єктів, шляхів сполучення та ін. Топоніміка певним чином інтегрує та інтерпретує інформацію з історії, географії, допоміжних історичних дисциплін, а також мовознавчих наук і є невід'ємним складником лінгвокраїнознавчої компетенції студентів. Як слушно зауважила А. Яценко, «уміння використання урбанонімів є обов'язковою умовою для подолання культурного шоку, в якому перебуває іноземний студент» [11: 135].

Особливу зацікавленість іноземні студенти проявляють до історико-культурних пам'яток міста і регіону. Екскурсії містом, походи до музеїв, розповіді про історичні та архітектурні об'єкти, пам'ятники, символи, легенди не лише допомагають зрозуміти особливості українського побуту і ментальності, створюють порівняльні образи з культурою власного народу, але й викликають емпатію, довіру до навколишнього світу і людей.

Такі заходи повинні бути ретельно продуманими та підготовленими, тексти складені з урахуванням рівня володіння українською мовою, національно-культурних традицій, психологічних та вікових особливостей іноземних студентів. Залежно від рівня володіння мовою подібні заняття можуть проводитися як на початковому етапі вивчення теми з подальшим обговоренням в аудиторії, так і на заключному – для закріплення та візуалізації набутих знань та навичок. І. Судук, Н. Литвин, М. Титова пропонують такі шляхи формування мовно-культурологічної компетенції: з'ясування значення безеквівалентних лексем, що позначають реалії країни, мова якої вивчається, та забезпечення їх вільного та свідомого використання в мовленні; вивчення фразеологічних одиниць, що відображають специфічні національні особливості, традиції, побут країни; вивчення мовного матеріалу шляхом ознайомлення з відповідними оголошеннями, газетами, плакатами тощо; читання мовно-культурних текстів і виконання завдань для їх розуміння та кращого засвоєння мовно-культурного матеріалу [8: 158].

Методичне забезпечення мовної підготовки на краєзнавчих засадах передбачає впровадження інноваційних технологій, форм та методів навчання, які спрямовані на розвиток комунікативної компетенції студентів-іноземців як в умовах, так і поза межами закладів вищої освіти. Це можуть бути індивідуальні та групові завдання, ділові ігри, вікторини, квести та диспути; самостійні й аудиторні роботи. Після опрацювання тексту, що містить краєзнавчий матеріал, можна запропонувати студентам пояснити значення топонімів, знайти їх на карті; розповісти про культурну чи історичну пам'ятку, її значення для міста і країни; провести обговорення, запропонувавши помилкові тези, та ін. Підбиття підсумків екскурсії може відбуватися у вигляді диспуту, презентації, обговорення інформації та вражень від побаченого і почутого, порівняння з історико-культурними пам'ятками своєї країни. Під час проведення таких занять закріплюються навички спілкування українською мовою, поглиблюються знання про мову, народ та його історію, відбувається активна міжкультурна комунікація, встановлюються соціальні зв'язки, формується толерантне ставлення до представників інших культур.

Прикладом наочності, який також активно застосовується під час вивчення тем краєзнавчого спрямування в іноземній аудиторії, є використання аудіовізуальних матеріалів. З одного боку, вони дозволяють імітувати занурення студентів у мовне середовище, з іншого боку – дають наочне уявлення про історико-культуру спадщину як регіону, так і країни загалом. Використання фото- та відеоматеріалів, репродукцій, схем, малюнків, таблиць, аудіотекстів сприяє глибшому розумінню теми, включає різні механізми сприйняття інформації, створює сприятливий емоційний фон для опрацювання запропонованого матеріалу. Окрім цього, перевагами використання відеоматеріалів у процесі вивчення іноземної (української) мови є насиченість відібраними лексичними одиницями для активізації знань; типовість ситуацій; повторюваність мовних одиниць; одержання багатої соціокультурної інформації [5: 17]. Користуючись відео- та аудіофайлами, як зауважила А. Силка, студент має змогу почути, побачити і відтворити кожен звук чи слово, імітуючи вимову та інтонацію, а також пов'язати графічний образ із вимовою спікера [7: 153-154].

Отже, застосування аудіовізуальних засобів сприяє розвитку навичок говоріння, фонематичного слуху, допомагає студентам оволодіти правильною вимовою, сприймати невербальні знаки спілкування. Використання різних форм і методів навчання під час вивчення тем із краєзнавчим складником сприяє засвоєнню іноземними студентами іншомовних фонетичних, лексичних і граматичних знань у процесі аудіювання, діалогічного та монологічного мовлення, а також спонукає до міжкультурної толерантної комунікації, діалогу культур, соціальної емпатії. Мова для них стає засобом самовираження, самоосвіти, інструментом «індивідуально особистісного занурення в іншу культуру» [5: 15].

Висновки. Спілкування людей, які мають різне бачення світу, є надзвичайно складним та суперечливим. Тому країнознавча інформація набирає великої ваги в міжкультурному спілкуванні. Лінгвокультурологія та лінгвокраїнознавство відіграють важливу роль у процесі адаптації іноземних студентів в іншомовному освітньому й соціокультурному середовищі. Вони формують комунікативну, лінгвокраїнознавчу та соціокультурну компетенції, які мають як теоретичний, так і прикладний характер. Тексти з регіональним компонентом, наочна демонстрація зразків історико-культурної спадщини, урбанонімів, що розкривають еволюцію країни і духовного світу народу в регіональному вимірі, дозволяють студентам швидше та якісніше запам'ятати лексику та граматику української мови, опрацювати різні комунікативні ситуації з подальшим їх використанням у професійній діяльності та побутовому спілкуванні. Вивчення історії та культури іншого народу засобами мови навчання сприяє формуванню різнобічно розвиненої особистості. Розуміння відмінностей історичного процесу, культурного та соціально-економічного розвитку окремих країн і народів сприяє формуванню в іноземних студентів основ гуманізму, толерантності, усвідомленню власної ідентичності в полікультурному світі. **Перспективи подальшого дослідження** вбачаємо у вдосконаленні та розробленні нових форм і методів навчання, розширенні корпусу наукової літератури щодо ролі лінгвокраїнознавства у підвищенні рівня володіння іноземними здобувачами вищої освіти всіма видами мовленнєвої діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азимов Э.Г., Щукин А.Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). М.: Издательство ИКАР, 2009. 448 с.
2. Данилюк Н. Можливості використання лінгвокраїнознавчих словників для вивчення іноземних мов. *Актуальні питання іноземної філології*. 2014. № 1. С. 68–74.
3. Задорожня Л. Використання лінгвокраїнознавчого матеріалу на заняттях з українського фольклору. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. 2020. Вип. 36. С. 56–67. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2020-36-05>.
4. Заньковська Г.Д. Лінгвокультурологія у колі суміжних лінгвістичних наук. *Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Серія Філологічна*. 2009. Вип. 11. С. 35–40.
5. Зозуля І., Стадній А., Слободянюк А. Аудіовізуальні засоби навчання в процесі формування іншомовної комунікативної компетентності. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. 2022. Вип. 40. С. 12–28. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2022-40-01>.
6. Побидайло Н. Формування краєзнавчої компетентності на заняттях із фізичної географії України. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2017. Вип. 6. С. 159–168.
7. Силка А.А. Дистанційний курс «Ukrainian» для англомовних студентів: проблеми реалізації. *Якісна мовна освіта у сучасному глобалізованому світі: тенденції, виклики, перспективи: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф.* (Суми, 23–24 лист. 2017 р.). Суми, 2017. С. 153–158.
8. Судук І., Литвин Н., Титова М. Шляхи формування лінгвокраїнознавчої компетенції на заняттях з української мови як іноземної. *Вісник ОНУ. Серія Філологічна*. 2016. С. 153–159.
9. Тронько П.Т. Краєзнавство у відродженні духовності та культури: Досвід. Проблеми. Перспективи. Київ, 1994. 108 с.
10. Ушакова Н.І. Лінгвокогнітивні засади методики формування іншомовної лінгвокультурної компетентності. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. 2015. Вип. 27. С. 117–127.
11. Ященко А.А. Урбаноніми як один із найважливіших елементів комунікації. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. 2019. Вип. 33. С. 127–138. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2018-33-11>.

Стаття надійшла до редакції 25.09.2022.

Статтю рекомендовано до друку 02.11.2022.

Як цитувати: Німенко Н. Місце лінгвокраїнознавства у процесі соціокультурної адаптації іноземних здобувачів вищої освіти. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2022. Вип. 41. С. 12–25. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2022-41-01>.

PLACE OF LINGUISTIC AND COUNTRY STUDIES IN THE PROCESS OF SOCIO-CULTURAL ADAPTATION OF FOREIGN HIGHER EDUCATION APPLICANTS

Nataliia Nimenko

Teacher, Department of Language Training for Foreign Citizens, Sumy State University (40007 Sumy, 2 Rymyskogo-Korsakova st.); e-mail: n.nimenko@drl.sumdu.edu.ua;
orcid: <https://orcid.org/0000-0002-8506-3187>

The article deals with the peculiarities of the socio-cultural adaptation of foreign higher education applicants. The relevance of the study has to do with the significant flow of educational migrants to Ukraine. Most of them experienced “culture shock” due to the discrepancy between imaginary and real life in a foreign-speaking country with a history, culture, lifestyle, and traditions different from their own. Their socialization and language training are integral components of adaptation in a foreign-language educational and socio-cultural environment, of the process of personal growth. The author describes the peculiarities of communicative and sociocultural competences formation in the process of learning Ukrainian as a foreign language and considers the advisability of using sources that reveal the evolution of the country’s history and culture in the regional dimension. Knowledge of the region or city where foreigners study helps them navigate unfamiliar places better. The paper offers a view on the role and place of linguistic and country studies competence in the process of socio-cultural adaptation. The study of local history materials by foreign students should be accompanied by visual displays of examples of material and spiritual culture. It is advisable to conduct thematic excursions (real and virtual), round tables, contests, business games, and conferences. Foreign students should be involved in various communicative situations, which would allow them to remember the vocabulary and grammar of the Ukrainian language faster and better. It has been proved that studying the history and culture of another nation using language training of foreign citizens contributes to the formation of not only communicative competence but also a versatile personality. Understanding the differences in the historical processes, cultural and socio-economic development of individual countries and peoples contributes to the formation of the foundations of humanism and tolerance. The process of adaptation to a

new foreign language environment promotes awareness of one's own identity. Prospects for further research are seen in the improvement of forms and methods of classroom and extracurricular work, the use of new country studies materials to develop and increase the level of mastery of foreign students in all types of speech activities, to promote soft adaptation to new living conditions, and personal growth.

Keywords: *communicative competence, foreign higher education applicants, linguistic and country studies, socio-cultural adaptation.*

REFERENCES

1. Azimov, E.G. and Shchukin, A.N. (2009). *Novyi slovar metodicheskikh terminov i ponyatiy (teoria i praktika obucheniya yazykam) [A new dictionary of methodological terms and concepts (theory and practice of teaching languages)]*. Moscow: IKAR, 2009 [in Russian].
2. Danylyuk, N. (2014). *Mozhlyvosti vykorystannya lnhvokrayinoznavchychk slovnykiv dlya vyvchennya inozemnykh mov [Possibilities of using linguistic-cultural dictionaries for learning foreign languages]*. *Aktualni pytannya inozemnoi filologiyi [Topical issues of foreign philology]*, 1, pp. 68–74 [in Ukrainian].
3. Zadorozhnya, L. (2020). *Vykorystannya lingvokrayinoznavchogo materialu na zanyattiyax z ukrayinskogo folkloru. [The use of linguistic and regional studies material in classes on Ukrainian folklore]*. *Vykladannia mov u vyshchychk navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky [Teaching languages at higher educational establishments at the present stage. Intersubject relations]*. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University, 36, pp. 56–67 [in English] DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2020-36-05>.
4. Zankovska, G.D. (2009). *Lingvokulturologiya u koli sumizhnyx lingvistychnyx nauk [Linguistics in the circle of related linguistic sciences]*. *Naukovi zapysky [Nacionalnogo universytetu "Ostrozka akademiya"]*. Seriya Filologichna [Scientific notes [of the National University "Ostroh Academy"]]. *Philological series*, 11, pp. 35–40 [in Ukrainian].
5. Zozulia, I., Stadnii, A. and Slobodianiuk, A. (2022). *Audiovizualni zasoby navchannya v procesi formuvannya inshomovnoyi komunikativnoyi kompetentnosti [The peculiarities of formation of Ukrainian-language communicative competence of foreign students]*. *Vykladannia mov u vyshchychk navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky [Teaching languages at higher educational establishments at the present stage. Intersubject relations]*. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University, 40, pp. 12–28 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2022-40-01>.

6. Pobydajlo, N. (2017). Formuvannya krayeznavchoyi kompetentnosti na zanyattayah iz fizychnoyi geografiyi Ukrayiny [Formation of local knowledge competence in physical geography classes of Ukraine]. *Profesionalizm pedagoga: teoretichni j metodychni aspekty* [Teacher professionalism: theoretical and methodical aspects], 6, pp. 159–168 [in Ukrainian].
7. Sylka, A.A. (2017). Dystancijnyj kurs “Ukrainian” dlya anglomovnyh studentiv: problemy realizatsiyi [Distance course “Ukrainian” for English-speaking students: problems of implementation]. *Yakisna movna osvita u suchasnomu globalizovanomu sviti: tendenciyi, vyklyky, perspektyvy* [Quality language education in today's globalized world: trends, challenges, prospects]. Sumy, pp. 153–158 [in Ukrainian].
8. Suduk, I., Lytvyn, N. and Tytova, M. (2016). Shlyahy formuvannya lingvokrayinoznavchoyi kompetencyi na zanyattayah z ukrayinskoyi movy yak inozemnoyi [Ways of formation of linguistic and country specific competence in classes of Ukrainian as a Foreign Language]. *Visnyk ONU [ONU Bulletin], Philological Series*, pp. 153–159 [in Ukrainian].
9. Tronko, P.T. (1994). Krayeznavstvo u vidrodzhenni duxovnosti ta kultury: Dosvid. Problemy. Perspektyvy [Local studies in the revival of spirituality and culture: Experience. Problems. Prospects]. Kyiv, 1994 [in Ukrainian].
10. Ushakova, N.I. (2015). Lingvokognityvni zasady metodyky formuvannya inshomovnoyi lingvokulturnoyi kompetentnosti [Linguistic principles of the methodology of formation of foreign language linguistic and cultural competence]. *Vykladannia mov u vyshchykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky* [Teaching languages at higher educational establishments at the present stage. Intersubject relations]. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University, 27, pp. 117–127 [in Ukrainian].
11. Yashhenko, A.A. (2019). Urbanonimy yak odyn iz najvazhlyvishyx elementiv komunikatsiyi [Urbanonyms as one of the most important elements of communication]. *Vykladannia mov u vyshchykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky* [Teaching languages at higher educational establishments at the present stage. Intersubject relations]. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University, 33, pp. 127–138 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2018-33-11>.

The article was received by the editors 25.09.2022.

The article was recommended for printing 02.11.2022.

In cites: Nimenko N. (2022). Place of linguistic and country studies in the process of socio-cultural adaptation of foreign higher education applicants. *Teaching languages at higher educational establishments at the present stage. Intersubject relations*. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University, 41, pp. 14–25. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2022-41-01> [in Ukrainian].